

## Εφηβεία /Νεότητα

**Ορισμός:** είναι η περίοδος της ζωής του ανθρώπου, που τη χαρακτηρίζει η βαθμιαία μετάβαση από την παιδική ηλικία στο στάδιο της ωριμότητας. Η λέξη προέρχεται ετυμολογικά από το ρ. εφηβεύω ( επί + ήβη [νεότητα] = γίνομαι έφηβος).

**Η συγκεκριμένη εποχή της ζωής του ανθρώπου είναι ιδιαίτερα σημαντική γιατί :** 1. το άτομο – ο έφηβος – αναπτύσσεται σωματικά, πνευματικά και ψυχικά. Αναλυτικότερα : στο στάδιο της εφηβείας ολοκληρώνεται η σωματική ανάπτυξη με τη βοήθεια των ενδοκρινών αδένων, η πνευματική εξέλιξη με την ανάπτυξη του εγκεφάλου σε όγκο και βάρος και η ψυχολογική ωρίμανση με τις επιδράσεις που δέχεται από το περιβάλλον του. 2. **Οι αλλαγές αυτές επιδρούν στο χαρακτήρα και τη συμπεριφορά.** Κατά τον Αριστοτέλη οι νέοι είναι «επιθυμηταί» (=κατέχονται από επιθυμίες), «φιλότιμοι» και «μεγαλόψυχοι», αλλά ταυτόχρονα και «οξύθυμοι» (=ευερέθιστοι), «εύπιστοι» (=ευκολόπιστοι) και «ευτράπελοι» (= αστείοι)

### Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της εφηβείας :

1. η εφηβεία είναι μια φάση μετάβασης από την παιδική ηλικία στην ενηλικίωση.
2. είναι μια εποχή μεγάλη, σοβαρή, άξια προσοχής και μελέτης.
3. κατά τη διάρκειά της πρόκειται να συμβούν δραστικές βιολογικές, ψυχολογικές, πνευματικές και κοινωνικές αναδιοργανώσεις στο άτομο.
4. είναι περίοδος γεμάτη ανηφάρσεις.
5. είναι μια εποχή γεμάτη ζωντάνια, δράση, ηρωισμό, ρομαντισμό, επαναστάσεις, αντιρρήσεις, αναποdrάσεις αλλά και ακεφίες και αδράνεια.
6. οι αλλαγές που επέρχονται σ' όλα τα αναπτυξιακά στάδια δεν γίνονται συγχρονισμένα, ταυτόχρονα.
7. είναι μια εποχή προβληματισμού, αναζήτησης του εγώ, αλλά και του επαγγελματικού προσανατολισμού.

**Η εφηβεία είναι μια εποχή με αντιδράσεις --Τρόποι εκδήλωσης της εφηβικής αντίδρασης**  
Οι νέοι αντιδρούν με ποικίλους τρόπους προς τους ενήλικες ανάλογα με τη συμπεριφορά των ενηλίκων, την προσωπικότητά τους και το πρόβλημα που προκύπτει. Οι κυριότεροι τρόποι είναι :

1. με (μικρές ή μεγάλες) επαναστάσεις που μπορούν να οδηγήσουν ακόμη και σε παθογενή κοινωνική συμπεριφορά (παραιοιμία, ναρκωτικά, ομάδες περιθωρίου...).
2. με εσωστρέφεια : κλείνονται στον εαυτό τους, θεωρούν πως οι γονείς τους δεν τους κατανοούν και αποσύρονται σε μια μοναξιά που οι γονείς δεν υποκατέδονται και που κάποιες φορές μπορεί να έχει απρόβλεπτα αποτελέσματα (αυτοκτονίες, ένταξη σε παραθρησκευτικές / παραψυχολογικές οργανώσεις).

### Η εφηβεία μια εποχή γεμάτη αντιφάσεις :

1. ο έφηβος καταπολεμά τις παραδοσιακές αξίες, αλλά και έχει ανάγκη από πρότυπα συμπεριφοράς και ακολουθεί ιδεολογίες ή πιστεύει τυφλά σε νέες αυθεντίες.
2. αμφισβητεί την προστατευτικότητα των γονιών, αλλά και τους κατηγορεί για αδιαφορία.
3. έχει ανάγκη από την παρουσία ανθρώπων γύρω του, αλλά και πολύ συχνά αποζητά την μοναξιά.
4. συνειδητοποίηση της σεξουαλικότητάς του, που άλλοτε τη διατυμπανίζει και άλλοτε προσπαθεί να την αποκρύψει.

### Η εφηβεία αμφισβητεί ....

1. δομή της κοινωνίας : κοινωνικές ανισότητες, εκμετάλλευση, συμβιβασμός, καταπίεση, δουλοπρέπεια.
2. θέση της νεολαίας στην κοινωνία : διεκδικούν την ενεργητική συμμετοχή τους στο κοινωνικό σύνολο.
3. πολιτικό σύστημα : αμφισβητούν το κύρος της εξουσίας που νομιμοποιεί την αδικία, την έλλειψη της ελευθερίας, της ειρήνης.
4. τις παραδοσιακές οικογενειακές σχέσεις (αυταρχισμός, υπερπροστασία των γονέων).
5. παραδόσεις (πατρίδα, θρησκεία, ήθη και έθιμα).
6. εκπαίδευση.
7. προσωπικές σχέσεις (φιλία, έρωτας...).

### Οι αλλαγές που παρατηρούνται στις σχέσεις εφήβων και των γονιών τους :

1. το αλάθητο των γονέων κλονίζεται στην συνείδηση του νέου.

2. ο νέος διεκδικεί την αυτονομία του και την αναγνώριση της προσωπικότητάς του.
3. επιδιώκει να απαλλαγεί από τον προστατευτικό κλοιό των γονέων, τον οποίο αναλαμβάνεται ως καταπιεστική συμπεριφορά και παρέμβαση στην προσωπική του ζωή.
4. θεωρεί τις ιδέες των γονέων του αναχρονιστικές, ξεπερασμένες και προσκολλάται σε ιδέες και τρόπους ζωής που τονίζουν τη διαφορά νοοτροπίας ανάμεσα σ' αυτόν και τους γονείς του.

Οι σχέσεις γίνονται πιο δυσχερείς, όταν οι γονείς αγνοούν την ιδιαιτερότητα της εφηβικής ηλικίας και τις εσωτερικές αλλαγές που βιώνει ο έφηβος. Τα προβλήματα περιορίζονται, όταν οι γονείς είναι φορείς προοδευτικών αντιλήψεων και μπορούν με το διάλογο να δημιουργήσουν μαζί του σχέσεις ουσιαστικής επικοινωνίας και αμοιβαίου σεβασμού.

### Τα προβλήματα ενός νέου στην εποχή μας :

1. οι σπουδές του και ό,τι συνεπάγονται αυτές (απομάκρυνση από το οικογενειακό περιβάλλον, οικονομική εξάρτηση από την οικογένεια...)
2. το ζήτημα της επαγγελματικής του αποκατάστασης γίνεται εντονότερη σήμερα λόγω της αυξανόμενης ανεργίας και την έλλειψη σωστού επαγγελματικού προσανατολισμού.
3. οι σχέσεις με το άλλο φύλο. Οι κοινωνικές προκαταλήψεις, ο πουριτανισμός (κυρίως στην επαρχία), τα ήθη και τα έθιμα δημιουργούν φραγμούς στην σεξουαλική απελευθέρωση του νέου.
4. υπάρχει πρόβλημα σωστής παιδείας και γενικότερης μόρφωσης, που να ολοκληρώνει την προσωπικότητα του νέου. Η σημερινή παιδεία στηρίζεται στην εξειδίκευση των γνώσεων και των προσανατολισμών (κυρίως επαγγελματικών) των νέων από πολύ νωρίς.
5. ένταση στην κοινωνία· αναζητώντας ο νέος σήμερα το κοινωνικό του στίγμα οδηγείται συχνά σε ανορθόδοξους τρόπους κοινωνικής προσαρμογής (επιθετικότητα, έγκλημα, άγχος, ναρκωτικά...)
6. το χάσμα γενεών (εντοπίζεται σε: οικογένεια, σχολείο, κοινωνία).
7. ηθικά προβλήματα· έλλειψη προτύπων και ιδανικών. Οι νέοι αντιμετωπίζουν έντονο πρόβλημα επιλογών, καθώς διαπιστώνουν ότι όσα διδάχθηκαν από την οικογένεια και το σχολείο δεν γίνονται πράξη στην καθημερινή ζωή.
8. η έλλειψη χρόνου.

### Κατανομή ευθυνών : καθοριστικοί παράγοντες για την επίλυση των προβλημάτων είναι :

1. **κοινωνία :** για τα προβλήματα των νέων οι ευθύνες αναζητούνται στην οικογένεια, την παιδεία, την πολιτεία και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Με την κατάλληλη αγωγή και την προβολή υψηλών ιδανικών οι παράγοντες αυτοί μπορούν να προλάβουν τέτοιου είδους προβλήματα.
2. **νέοι :** οι νέοι δεν ευθύνονται βέβαια για την κοινωνική κατάσταση που τους κληροδότησαν οι μεγάλοι, όμως οφείλουν να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους για τα προβλήματα που δημιουργούν και που υφίστανται και οι ίδιοι τις συνέπειές τους. Απαιτείται προσπάθεια για συνεχή αυτοβελτίωση και συνεργασία με τους μεγαλύτερους ώστε να οδηγηθούν στην επίλυση των προβλημάτων τους.

### 3. διάλογος

4. **παιδεία,** αγωγή και επαγγελματική εξειδίκευση που να εφοδιάζουν το νέο, εκτός από τα επαγγελματικά εφόδια, και με τις ανάλογες αρετές, όπως αγάπη, δικαιοσύνη, ελευθερία, αισιοδοξία, αλληλεγγύη, θάρρος, αυτογνωσία και αυτοπειθαρχία.

Η λύση είναι δυνατή, όταν κάθε φορέας αναλάβει τις ευθύνες του και συνειδητοποιήσει το χρέος του απέναντι στη νεολαία. «Όταν πάθουμε να συμπαθούμε τη νεότητα, τότε το έργο μας σ' αυτό τον κόσμο τελειώσει» (MMcDonald, Άγγλος πολιτικός)

### Οι σχέσεις νέων/εφήβων και μεγάλων/γονέων

Οι σχέσεις των νέων –ιδιαίτερα των εφήβων– με τους μεγάλους, συνηθέστερα τους γονείς τους, χαρακτηρίζονται συχνά από εντάσεις, συγκρούσεις και αντιπαλότητες, που οφείλονται στη στάση και των δύο πλευρών.

Τα αίτια της σύγκρουσης αυτής συνίστανται στα εξής:

- \* Οι νέοι/έφηβοι από την πλευρά τους:
  - νιώθουν ότι δεν είναι πια παιδιά και απαιτούν να αντιμετωπίζονται ισότιμα από τους μεγάλους, τους οποίους κατηγορούν ότι δεν τους καταλαβαίνουν και ότι είναι αυταρχικοί και καταπιεστικοί απέναντί τους.
  - κατηγορούν τους μεγάλους ή τους γονείς ότι είναι συντηρητικοί και συμβιβασμένοι. Ορισμένοι μάλιστα ντρέπονται για τους γονείς τους ή και διακόπτουν τις σχέσεις τους μαζί τους.
  - αμφισβητούν τα πάντα, επαναστατούν και πολλές φορές γίνονται προκλητικοί και θρασείς εκδηλώνοντας βίαιη και επιθετική συμπεριφορά.
  - νιώθουν διαφορετικοί από τους γονείς τους, ότι ανήκουν σ' άλλο κόσμο, με συνέπεια οι σχέσεις τους να διαταράσσονται.
- \* Οι μεγάλοι/γονείς από την πλευρά τους:
  - προσπαθώντας να διαπλάσουν τον χαρακτήρα των παιδιών τους, επιδιώκουν συχνά να τους επιβάλουν τον δικό τους τρόπο σκέψης και τις δικές τους επιθυμίες.
  - αρνούνται να δεχθούν ότι τα παιδιά τους μεγαλώνουν, ωριμάζουν, γίνονται ανεξάρτητες προσωπικότητες.

- επικρίνουν και υποτιμούν τους νέους προβάλλοντας μια ωραιοποιημένη εικόνα της δικής τους γενιάς.
- συχνά δεν έχουν τη διάθεση να ακούσουν τα προβλήματα των νέων και να τους βοηθήσουν με τη γνώση και την εμπειρία τους.
- καταπιέζουν τα παιδιά τους επιθυμώντας αυτά να πραγματοποιήσουν τα δικά τους ανεκλήρωτα όνειρα.

Προϋποθέσεις για την άμβλυνση της σύγκρουσης αυτής είναι γενικά η αγάπη, η αλληλοκατανόηση, ο αλληλοσεβασμός και οι αμοιβαίες υποχωρήσεις. Έτσι, πιο συγκεκριμένα:

- \* Οι νέοι/έφηβοι από την πλευρά τους πρέπει:
  - να αναγνωρίζουν ότι οι γονείς, παρά τα λάθη τους, αγαπούν τα παιδιά τους, νιώθουν υπεύθυνοι γι' αυτά και γενικά οι μεγάλοι ενδιαφέρονται για το μέλλον τους.
  - να μην είναι συνεχώς εριστικοί και αρνητικοί απέναντί τους και να συνειδητοποιήσουν ότι έχουν ανάγκη από την πείρα και τη στήριξή τους για να προχωρήσουν στη ζωή.
  - να αποδεχθούν ότι κάποιες φορές η αυστηρότητα με την οποία τους αντιμετωπίζουν οι μεγάλοι και οι γονείς τους είναι δικαιολογημένη, όπως δικαιολογημένη είναι η ανησυχία και ο φόβος που πιθανόν νιώθουν για τους κινδύνους που τους απειλούν.
  - να κατανοούν ότι οι γονείς, ιδιαίτερα στις δυσμενείς συνθήκες της σύγχρονης πραγματικότητας, αντιμετωπίζουν οξύτατα προβλήματα (επαγγελματικά, οικονομικά, ψυχολογικά κ.ά.), οπότε έχουν κι εκείνοι ανάγκη την κατανόηση και τη συμπαράσταση των νέων κι όχι τη στείρα αμφισβήτηση και απόρριψη εκ μέρους τους.
- \* Για τη δέουσα στάση των μεγάλων απέναντι στους νέους βλ. παραπάνω, στο Προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των νέων/εφήβων το «Η ευθύνη των φορέων αγωγής και κοινωνικοποίησης», σελ. 184-188.

Τι πρέπει να κάνουν οι γονείς για να  
αμβλυνθούν οι συγκρούσεις με τα παιδιά τους

- Να ενδιαφέρονται για τα προβλήματα των εφήβων δείχνοντας ευαισθησία και αφιερώνοντας τον απαιτούμενο χρόνο
- Να αποδέχονται ότι τα παιδιά τους δεν είναι κτήμα τους αλλά ανεξάρτητες προσωπικότητες • άρα, έχουν το δικαίωμα να αποφασίζουν για τη ζωή τους και οι γονείς να αποδέχονται τις επιλογές τους.
- Ο ρόλος των γονέων να είναι καθοδηγητικός και συμβουλευτικός και να χρησιμοποιούν το διάλογο
- Να μην έχουν επικριτική στάση απέναντι στα παιδιά τους αλλά να τα στηρίζουν σε κάθε τους προσπάθεια.
- Να επιδιώκουν το «μέτρο» στη διαπαιδαγγωγή δηλ. ούτε υπερπροστασία και υπερμετρική επιείκεια αλλά ούτε και υπερβολική αυστηρότητα.
- Να καλλιεργούν στους εφήβους θετικές εادات (υπευθυνότητα, σεβασμός, επαγγελματικό κ.ά.) και ανθρωπιά.